

مناسک مأثورہ

ہادی غلامی

www.ketab.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۲۷
-------	----

بخش اول: معنا - علت و ثواب حج

۳۱-۶۰

بخش دوم

آنچه شایسته است که حج‌گزار پیش از فرارسیدن حج در نظر داشته و انجام دهد

۱- یادگرفتن مناسک حج	۶۲
۲- حلال کردن مال	۶۶
۳- آمادگی	۶۷
۴- اخلاص	۷۲
۵- شتاب	۷۳
۶- ایام و اوقاتی که سفر در آن مستحب است	۷۴

- ۷- وصیت..... ۷۶
- ۸- غسل..... ۷۶
- ۹- دعا هنگام سفر حج..... ۷۶
- ۱۰- آغاز سفر با صدقه..... ۸۰

بخش سوم

آنچه حج گزار در حین انجام مراسم باید بداند و انجام دهد

- ۱- احکام مربوط به کسی که می خواهد حج را به نیابت انجام دهد..... ۸۴
- ۲- خوشخویی (حسن خلق)..... ۱۰۱
- ۳- کمک به همراهان..... ۱۰۳
- ۴- مواظبت از ره توشه..... ۱۰۳
- ۵- اقامت مگه پیش از حج..... ۱۰۳
- ۶- دیدار امام..... ۱۰۳
- ۷- در انجام مناسک حج هر عملی نیتی دارد..... ۱۰۵

بخش چهارم

حدود حج

- فصل ۱- احرام..... ۱۱۲
- ۱/۱ حکمت احرام..... ۱۱۲
- ۲/۱ قبل از محرم شدن باید به نکته هایی توجه داشته باشیم..... ۱۱۳
- ۳/۱ میقات های احرام..... ۱۱۴
- ۴/۱ احکام احرام..... ۱۱۹

۵/۱	زمان محرم شدن	۱۲۱
۶/۱	غسل احرام	۱۲۱
۷/۱	نماز و دعای احرام	۱۲۳
۸/۱	نیت	۱۲۶
۹/۱	تلبیه	۱۲۷
	وجه تسمیه تلبیه	۱۲۷
	علّت تلبیه گفتن	۱۲۷
	ذکر گرانقدر تلبیه	۱۲۸
	ثواب تلبیه	۱۳۱
	شرایط تلبیه	۱۳۲
	زمان قطع تلبیه	۱۳۴
	در تعریف ثنا	۱۳۴
۱۰/۱	محرمات و تروک احرام	۱۳۶
	ازدواج کردن و به ازدواج درآوردن	۱۴۲
	لباس	۱۴۳
	● لباس مردان	۱۴۳
	● لباس زنان	۱۴۵
	سرمه	۱۴۶
	● برای مردان	۱۴۶
	● برای زنان	۱۴۶
	انگشتر	۱۴۷
	● برای مردان	۱۴۷
	● برای زنان	۱۴۷

- آیینہ..... ۱۴۸
- پوشاندن سر و گوش برای مردان..... ۱۴۸
- عواملی که هر یک به طریقی سببِ خونی شدن بدن یا قطع مو می‌شود..... ۱۵۰
- خاراندن..... ۱۵۰
- مسواک کردن و خلال کردن..... ۱۵۱
- بار کردن و بستن و فشار دادن دمل و جراحات..... ۱۵۱
- غسل کردن..... ۱۵۲
- دعوا کردن و کشتی گرفتن..... ۱۵۲
- ناخن گرفتن..... ۱۵۳
- کفش..... ۱۵۳
- جنبندگان..... ۱۵۴
- رویدنی‌ها..... ۱۵۷
- صید کردن..... ۱۵۸
- ذبح کردن..... ۱۶۰
- بوی خوش و روغن خوشبو..... ۱۶۱
- سعوط (نوعی درمان است که ماده‌ای را وارد بینی می‌کنند)..... ۱۶۶
- حدود مداوا با مواد مختلف..... ۱۶۶
- سایبان..... ۱۶۷
- سلاح با خود برداشتن..... ۱۷۱
- حجامت..... ۱۷۱
- گرفتن موی فرد غیر محرم توسط محرم..... ۱۷۲
- مرگ محرم..... ۱۷۳

مواردی که در احادیث برای محرم مکروه دانسته شده است:..... ۱۷۳

اگر پیراهن احرام کثیف شد چه کنیم؟..... ۱۷۴

فصل ۲ - مقدمات طواف ۱۷۶

۱/۲ حرم ۱۷۶

۲/۲ مکه ۱۷۹

نام‌های مکه ۱۷۹

فضایل مکه ۱۸۲

ویژگی‌های مکه ۱۸۳

امنیت ۱۸۳

کارهایی که در مکه انجامش حرام است ۱۸۶

آنچه در مکه مکروه است ۱۹۰

آنچه در مکه سزاوار است ۱۹۱

آنچه برای اهل مکه سزاوار است ۱۹۵

هز ظلمی در آن الحاد است ۱۹۶

آداب ورود به مکه ۱۹۷

آداب خروج از مکه ۲۰۱

● صدقه دادن ۲۰۱

۳/۲ مسجد الحرام ۲۰۲

فضیلت مسجد الحرام ۲۰۲

محدوده مسجد الحرام ۲۰۲

نکاتی در مورد مسجد الحرام ۲۰۶

فضیلت نماز در مسجد الحرام ۲۰۶

- آداب ورود به مسجدالحرام ۲۰۹
- ۴/۲ بیت الله الحرام (کعبه) ۲۱۲
- تاریخ کعبه ۲۱۲
- نام‌های خانه خدا ۲۱۵
- فضیلت کعبه ۲۱۶
- استحباب زیارت نگاه نمودن به کعبه ۲۱۸
- ورود به کعبه ۲۱۹
- مستحب بودن ورود ۲۱۹
- آداب ورود ۲۲۱
- آداب خروج ۲۲۴
- آیات و نشانه‌های کعبه ۲۲۵
- آیات بینات و آشنایی با محل‌های خاص در مسجدالحرام ۲۲۷
- مقام ابراهیم ۲۲۷
- حجرالاسود ۲۳۲
- حجر اسماعیل ۲۳۹
- زمزم ۲۴۳
- حطیم ۲۴۸
- ملتزم ۲۵۰
- مستجار ۲۵۲
- رکن یمانی ۲۵۳
- ناودان طلا ۲۵۷
- میغجن ۲۵۸
- شاذروان ۲۵۸

● پرده کعبه ۲۵۹

● دربهای کعبه ۲۶۴

فصل ۳- طواف ۲۶۶

۱/۳ حکمت طواف ۲۶۶

۲/۳ فضیلت طواف ۲۶۸

۳/۳ واجب بودن طواف حج و عمره و نساء ۲۷۰

۴/۳ طواف های مستحبی ۲۷۰

۵/۳ زمان طواف ۲۷۱

۶/۳ حد مکانی طواف ۲۷۲

۷/۳ میزان سرعت در طواف ۲۷۵

۸/۳ طهارت در طواف ۲۷۶

۹/۳ تکلم در طواف ۲۷۷

۱۰/۳ پوشش در طواف ۲۷۸

۱۱/۳ تعداد طواف و شمارش آن ۲۷۹

۱۲/۳ احکام مربوط به قطع ۲۸۳

۱- قطع طواف هنگام دخول به کعبه ۲۸۳

۲- حاجت برادر دینی ۲۸۳

۳- قطع طواف برای حاجت شخصی ۲۸۴

۴- برای استراحت ۲۸۴

۵- قطع طواف برای نماز فريضة ۲۸۵

۶- قطع طواف برای نماز نافله وتر ۲۸۶

۷- قطع طواف بخاطر خون دیدن ۲۸۶

- ۸- قطع طواف به خاطر حدث..... ۲۸۷
- ۹- قطع طواف به علت یادآوری جنابت و یا نداشتن وضو..... ۲۸۷
- ۱۰- قطع طواف به علت مریضی..... ۲۸۸
- ۱۲/۳ انصراف و ترک طواف..... ۲۸۹
- ۱۴/۳ شکیات و سهویات در طواف..... ۲۸۹
- ۱۵/۳ به هم پیوستن طواف‌های هفتگانه (قرآن)..... ۲۹۲
- ۱۶/۳ احکام مریض..... ۲۹۳
- ۱۷/۳ آداب کمک به بیمار و موارد همراهی..... ۲۹۴
- ۱۸/۳ نیابت در طواف..... ۲۹۷
- ۱۹/۳ ادعیه حین طواف..... ۳۰۰
- شماره ۱) حجرالاسود:..... ۳۰۱
- دعا..... ۳۰۱
- احکام حجرالاسود..... ۳۰۲
- علل استلام..... ۳۰۴
- استلام رکن حجرالاسود..... ۳۰۶
- شماره ۲) حطیم و ملتزم..... ۳۰۷
- شماره ۳) درب کعبه..... ۳۰۸
- وجه شمالی: شامل شماره‌های ۴ و ۵ حجراسماعیل و ناودان..... ۳۰۹
- وجه غربی: میان رکن شامی و رکن یمانی..... ۳۱۰
- شماره ۶) پشت کعبه..... ۳۱۰
- شماره ۷) مستجار..... ۳۱۰
- شماره ۸) رکن یمانی..... ۳۱۱
- شماره ۹) بین رکن یمانی و رکن حجرالاسود..... ۳۱۲

شماره ۱۰- رو آوردن و نزدیک شدن به حجرالاسود ۳۱۳

نوادر طواف ۳۱۴

فصل ۴- نماز طواف ۳۱۵

۱/۴ نحوه خواندن نماز طواف ۳۱۵

۲/۴ مکان خواندن نماز طواف ۳۱۶

۳/۴ زمان خواندن نماز طواف ۳۱۷

۴/۴ احکام نماز طواف ۳۱۹

فصل ۵- سعی بین صفا و مروه ۳۲۲

۱/۵ وجوب سعی میان صفا و مروه ۳۲۱

۲/۵ حکمت سعی ۳۲۲

۳/۵ فضیلت سعی ۳۲۴

۴/۵ نحوه و کیفیت سعی ۳۲۵

۵/۵ جواز سعی بر غیر طهارت ۳۳۲

۶/۵ نحوه شمارش اشواط در سعی ۳۳۲

۷/۵ زیاد کردن تعداد اشواط (یقین بر افزودن) ۳۳۲

۸/۵ موارد قطع سعی ۳۳۵

۹/۵ موارد به تأخیر انداختن سعی ۳۳۷

۱۰/۵ سواره بودن در هنگام سعی ۳۳۸

۱۱/۵ جایگاه سعی نسبت به طواف ۳۳۹

۱۲/۵ انجام ندادن سعی صفا و مروه ۳۴۰

۱۳/۵ ترک سهوی هروله ۳۴۲

فصل ۶ - تقصیر ۳۴۳

۱/۶ نحوه تقصیر کردن ۳۴۳

۲/۶ فراموش کردن تقصیر ۳۴۷

۳/۶ برای کسانی که سزاوار است شبیه محرمین باشند ۳۴۷

۴/۶ زمان مناسب برای طواف های مستحبی ۳۴۸

فصل ۷ - حج تمتع ۳۵۰

۱/۷ احرام حج تمتع ۳۵۰

زمان محرم شدن برای حج تمتع ۳۵۰

● زمان حج تمتع ۳۵۰

● مکان مُحرم شدن حج تمتع ۳۵۱

● اعمال مُحرم شدن حج تمتع ۳۵۲

۲/۷ خارج شدن از مسجدالحرام به سوی منی ۳۵۳

۳/۷ عرفات ۳۵۶

علت نامگذاری به عرفات ۳۵۶

دعای مأثور هنگام روی آوردن به عرفات ۳۵۶

کیفیت وقوف در عرفات ۳۵۷

● وجوب وقوف در عرفات ۳۵۷

● استحباب وقوف در عرفات بر طهارت: ۳۵۸

● حدود عرفات و محل های وقوف (موقف) ۳۵۹

● اعمال روز عرفه در صحرائ عرفات	۳۶۲
● دعا در روز عرفه	۳۶۴
دعای امام حسین علیه السلام در روز عرفه	۳۶۶
دعای امام سجاد علیه السلام در روز عرفه	۳۹۴
کوچ کردن	۴۲۲
پاداش و قوف در عرفات	۴۲۴
اعمال مردم در روز عرفه در سایر شهرها	۴۲۵
فصل ۸ - مشعرالحرام (مزدلفه یا جمع یا ابطح)	۴۳۰
۱/۸ علت نامگذاری	۴۳۰
۲/۸ نحوه کوچ کردن از عرفات به مشعرالحرام	۴۳۰
۳/۸ اعمال مشعرالحرام	۴۳۳
وقوف	۴۳۳
نماز مغرب و عشاء	۴۳۵
دعا و احیاء در شب دهم ذی الحجه و در هنگام فجر	۴۳۶
جمع کردن سنگریزه ها	۴۳۷
۴/۸ کوچ از مشعرالحرام به منی	۴۳۹
جلو انداختن کوچ	۴۴۱
کسی که از عرفات به منی برود (عدم وقوف به مشعر)	۴۴۲
دیر رسیدن	۴۴۴
درک مشعرالحرام	۴۴۵
۵/۸ پاداش و قوف در مزدلفه	۴۴۶

فصل ۹ - اعمال منی ۴۵۰

۱/۹ رمی جمار ۴۵۰

● علت رمی جمار ۴۵۱

● ثواب رمی جمار ۴۵۱

● تقدّم رمی جمار بر ذبح و حلق روز دهم ۴۵۱

● استحباب رمی جمره بر طهارت ۴۵۲

● نحوه پرتاب کردن ۴۵۲

● زمان رمی جمار ۴۵۴

● نوع و محل جمع آوری سنگریزه ۴۵۵

● حکم مریض برای رمی جمرات ۴۵۵

● ادعیه هنگام رمی جمار ۴۵۶

۲/۹ ذبح (قربانی کردن) ۴۵۷

● حکمت ذبح ۴۵۸

● ثواب قربانی کردن ۴۶۳

● مهلت قربانی کردن ۴۶۴

● خصوصیات مذبح! ۴۶۵

● آیا یک قربانی (گوسفند، گاو، گاو میش، شتر) می تواند ۴۷۲

● معزفی حاجی و شناسایی قربانی چگونه باشد؟ ۴۷۳

● گم شدن قربانی ۴۷۵

● آداب ذبح ۴۷۶

● اوقات ذبح ۴۷۶

● گوشت های قربانی ۴۸۱

● کیفیت روزه گرفتن به جای ذبح ۴۸۴

۳/۹	حلق یا تقصیر	۴۹۱
	و جوب یکی از اعمال حلق یا تقصیر و سایر اعمال	۴۹۱
	حکم کسی که حلق را ترک کند	۴۹۲
	استحباب حلق نسبت به تقصیر در حج و عمره مفرده	۴۹۵
	آداب حلق	۴۹۶
	با حلق چه چیزهایی از تروک احرام حلال می شود؟	۴۹۹
	فضیلت حلق	۵۰۰
	نواذر	۵۰۲
۴/۹	زیارت خانه خدا	۵۰۳
	استحباب تعجیل در زیارت خانه خدا در روز نحر یا روز	۵۰۳
	غسل برای ورود به مسجد الحرام	۵۰۴
	آداب زیارت خانه خدا	۵۰۶
	سعی	۵۰۸
	طواف نساء	۵۰۸
	احکام فراموش کردن و جاهل بودن از طواف فریضه اعم	۵۰۹
	تقدم و تأخر اعمال	۵۱۰
	طواف نساء در عمره مفرده	۵۱۲
	کیفیت عمره میتوله	۵۱۲
	بیتوته کردن	۵۱۳
۵/۹	برگشت به منی	۵۱۶
	رمی جمار	۵۱۶
	علت رمی جمار	۵۱۶
	آداب رمی جمار	۵۱۷

۶۵۹..... وداع قبر رسول خدا ﷺ

۶۶۱..... فصل پنجم - زیارت فاطمہ علیہا السلام دختر رسول خدا ﷺ

۶۶۵..... فصل ششم - قبرستان بقیع

۱/۶..... قبرستان بقیع (ادعیہ و احادیث) ۶۶۵.....

۲/۶..... زیارت قبور امامان: در قبرستان بقیع ۶۶۷.....

۳/۶..... زیارت قبور مؤمنین ۶۷۰.....

۴/۶..... زیارت مشاہد شریفہ و قبور شہدا در مدینہ ۶۷۷.....

۵/۶..... زیارت قبور شہدا ۶۷۹.....

۶۸۶..... فصل ہفتم - اماکن مہم مدینہ

۶۸۶..... مساجد اطراف حرم پیامبر ﷺ

۶۸۶..... مسجد غمامہ

۶۸۶..... مسجد امام علی علیہ السلام

۶۸۷..... مسجد ابوبکر

۶۸۷..... مسجد عمر

۶۸۷..... سبعمہ مساجد

۶۸۸..... مسجد قبلتین

۶۸۹..... مسجد عثمان

۶۸۹..... مسجد ابانر

۶۸۹..... مسجد مباہلہ

مسجد بلال.....	۶۹۰
سقیفه بنی ساعده.....	۶۹۰
مسجد قبا.....	۶۹۱
مسجد جمعه.....	۶۹۱
چاه اریس.....	۶۹۲
مسجد فضیخ.....	۶۹۲
مشریه‌ی ام ابراهیم.....	۶۹۳
مسجد شجره.....	۶۹۴
احد.....	۶۹۴
کوه رماث.....	۶۹۵
چگونگی استقرار سپاه.....	۶۹۵
مسجد الثنایا.....	۶۹۶
شهدای احد.....	۶۹۶

مقدمه

اذکر انشاء الله

حمد و ستایش خداوندی را سزااست که از صفات موجودات برتر و از وصف شارحان منزّه و از مراتب مخلوق - ناتوانی، نیاز، محدودیت - و هر آن چه در خور یکتایی نیست بدور است. به موجب خدائیش زوال و فنا ندارد، آن هیبتی که سراسر هستی را وادار نموده تا بر نعمت‌های بی‌پایان و پیوستگی حُسن تدبیر و تناوب إحسان و نعمات، او را شکر و سپاس گویند، همان نعماتی که از شمار خارجند و آگاهی از آنها محال است.

و شهادت می‌دهم که هیچ معبودی نیست جز الله، یکتاست و بی‌انبار، آن شهادتی که ترازوی اهل معرفت در روز جزا بدان سنگین و رویشان سفید گردد.

و شهادت می‌دهم که محمد ﷺ بنده و رسول و امین اوست و او از جانب پروردگارش تبلیغ کرد و با حکمت و موعظه‌ی حسنه به راه خداوند فراخواند و به قرآن کریم عمل نمود و به پیروی آن فرمان داد و به تمسک به قرآن و عترتش که ائمه‌ی بعد از اویند - صلوات الله علیهم - امر کرد و اینکه قرآن و عترت از یکدیگر جدا نشوند تا آنکه در حوض کوثر بر او درآیند و تمسک مسلمین به آن دو، بر پایه‌ی حجت روشن و راه راست و دین حنیف درخشانی است که شبش مانند روزش و باطنش مانند ظاهرش می‌باشد. امتش را در

شبهه و کوری در کار خود وانگذاشته و هیچ دلالت و نصیحت و هدایتی را از ایشان دریغ نداشته است جز آنکه راهش را روشن کرده و دلیلش را اقامه فرموده تا پس از رسولان، مردم را بر خداوند حجتی نباشد و تا هلاک شود کسی که از بین هلاک است و زنده شود هر کس از بین زنده است.

اما بعد

ابو محمد هادی بن محمد چنین بیان می‌دارد: انگیزه‌ای که مرا مصمم به تألیف این کتاب نمود تشریفی بود که در سال ۸۶ به توفیق خداوند متعال نصیب گشت. در حین مناسک دریافتم که چه بسیار اندک است توجه و گرایش مردم به کسان و افرادی که تمامی مناسک و اعمال و عبادات و حتی خلقت همه‌ی موجودات مقدمه‌ی ظهور بابرکت و حضور با میمنت آن بزرگواران است، چه آن که در حدیث قدسی امیرالمؤمنین علیه السلام از قول پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «... لولاک ما خلقت الافلاک...» ای محمد صلی الله علیه و آله اگر تو نبودی افلاک را نمی‌آفریدم ^(۱)... و امام صادق علیه السلام فرمودند: ما ریشه و اصل هر خیر هستیم و هر عمل نیکویی از ما ریشه گرفته و منشعب شده است. ^(۲) پس این همه بی‌توجهی و غفلت، ناسپاسی حج است.

با خود گفتم مگر نمی‌دانید اگر یک لحظه پای مبارک، از ساحت زمین بدور دارد زمین محمل ما نخواهد بود و در خود فرو خواهد بردا.

چگونه مباردت به انجام مناسک حج می‌کنند بدون توجه به حج صاحبشان و ولی نعمتشان و فقط در دعا... آن هم بدان خاطر که نمی‌توانند صانع دعا باشند، از آنها یاد می‌کنند.

پس به حول و قوه‌ی الهی عزم خود را جزم نمودم که یادواره‌ی حضور حضرتش را در هر موسم حج فراهم آورم آن چنان که مبین و احیاءکننده‌ی آثار عملی آنها و نماد وجود ایشان در مناسک و مناطق حج باشد و خلأ ظلمت

وجود آنان را به نور فیض کلامشان متملّی گردانم.

لطف والا و منّی خداوند شامل این حقیر گشت چه آن که قول خداوند عزّوجلّ است که: «... الله ولیّ الذّین آمنوا یخرجهم من الظلمات الی النور...»^(۱) و با تابش انوار فیض خود؛ ادبیات تحقیق، پویش، چینش و حکمت را از لابلای حجب نور به من ارزانی داشت و مرا از این لطف بهره‌مند ساخت. با کسب این آموزه‌ها دریافتم که پس از اطلاع از مفاهیم و علوم حقّی آنان اوجب آن است که متضمن نشر و ابلاغ و احیاء علوم ایشان شوم و مشمول عمل به آیه و روایت ذیل گردم که خداوند فرمود: «... فلولاً نفر من کل فرقة منهم طائفة لیفتقوها فی الدین و لینذروا اقرّبهم اذا رجعوا الیهم لعلّهم یحذرون...» پس چرا از هر طایفه‌ای عده‌ای برای آموختن دین کوچ نکرده‌اند تا آن عملی که آموخته‌اند به قوم خود بیاموزانند که قومشان هم شاید خدا ترس شده و از نافرمانی حذر کنند.^(۲)

و حدیث امام علی علیه السلام زکاة العلم، نشره^(۳) تا بدین وسیله حقّ بندگی را برای خداوند و احیاء حقوق دیگران برای سایرین را بجا آورم و هر مکلف، تکلیف عملی خود را از مشرب‌ی زلال و صاف و معتبر و منجی آل عصمت و طهارت و احسن وجوه ایفا نماید.

شاید از این باب به فرمایش رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم، ... الدالّ علی الخیر، کفّاعه... دلالت‌کننده و راهنمایی‌کننده به سوی عمل خیر مانند انجام‌دهنده‌ی آن است.^(۴) خداوند لطف و اسع‌ی خود را بیش از پیش شامل این حقیر گرداند.

السلام علی من اتبع الهدی

۲۷ ذی‌الحجه ۱۴۲۸ ه. ق